

علم‌سنجی پژوهش‌های حسابداری رفتاری در ایران

یونس نوبخت

کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد، بروجرد، ایران
y.nobaxt@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۰/۰۲ تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۱/۲۹

چکیده

هدف این مقاله، علم‌سنجی پژوهش‌های حسابداری رفتاری در ایران، از ابتدای انتشار مجلات علمی پژوهشی حسابداری تا ابتدای سال ۱۳۹۶ با استفاده از روش تحلیل محتوا می‌باشد. داده‌های پژوهش با بکارگیری ابزار سیاهه‌ی‌وارسی گردآوری و با استفاده از نرم افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ در طی سال‌های مورد مطالعه ۲۲۵ مقاله در این حوزه به چاپ رسیده که ۵۳۱ نویسنده در تولید این مقالات مشارکت داشته‌اند. از ۵۳۱ نویسنده مشارکت کننده در تولید این آثار، ۳۳/۹ درصد را استادیاران و ۳۰/۵ درصد را کارشناسان ارشد تشکیل می‌دهند. ۷ درصد مقالات تک نویسنده‌ای و ۹۳ درصد حاصل کارگروهی بوده است. در بین دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با ۳۹ مقاله در رتبه اول و دانشگاه علامه طباطبائی با ۱۹ مقاله در رتبه دوم قرار گرفته‌اند. از نظر گرایش موضوعی، بیش از ۳۰ درصد آثار منتشرشده در حوزه حسابداری مالی بوده و حسابرسی با ۲۷/۱ درصد و حسابداری مدیریت با ۱۳/۸ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. از مجموع ۶۱۵۶ منبع مورد استناد در مقالات، تقریباً ۷۰ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۳۰ درصد به زبان فارسی بوده است.

واژه‌های کلیدی: ایران، تحلیل محتوا، حسابداری رفتاری، علم‌سنجی.

۱- مقدمه

امروزه دانش و علوم در حوزه‌های مختلف، با چالش‌های متفاوتی مواجه هستند، علت آن هم، می‌تواند گسترش مرزهای دانش و پیشرفت تکنولوژی‌ها باشد. با تخصصی‌تر شدن علوم بشری، فاصله بین مرزهای علوم مختلف به‌نوعی کم‌تر شده که این رخدادها با به‌وجود آمدن موضوعات بین‌رشته‌ای و زمینه‌های کاری مشترک (در رشته‌ها) پُررنگ‌تر هم گردیده که البته رشته حسابداری نیز از این مقوله مستثنا نبوده است.

حسابداری سیستمی است که نتایج آن توسط اشخاص و گروه‌های مختلف بکار گرفته می‌شود. به همین دلیل آثار رفتاری حسابداری مورد توجه محققین و علاقه‌مندان قرار دارد و این سوال همواره مطرح است که چگونه از اطلاعات حسابداری در عمل استفاده می‌شود و چرا در برخی موارد، نتایج متفاوت و غیر قابل پیش‌بینی، بر اثر بکارگیری این اطلاعات مشاهده می‌شود؟ با توجه به موارد مذکور مکتب جدیدی در تحقیقات حسابداری بوجود آمده است که با عنوان تحقیقات رفتاری حسابداری مورد اشاره قرار می‌گیرد. توجه به آثار رفتاری اطلاعات حسابداری و تأثیر آن بر حسابداران و غیرحسابداران موضوع بحث علوم رفتاری با هدف درک، توضیح و پیش‌بینی رفتار انسان می‌باشد. از آنجا که مقصد حسابداری با تمام زیر شاخه‌های آن تأمین اطلاعات برای تصمیم‌گیرندگان است، آثار رفتاری اطلاعات حسابداری و واکنش تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان از این اطلاعات مورد توجه محققین می‌باشد.

تحقیقات رفتاری در حسابداری برای اولین بار در دهه ۱۹۶۰ مطرح و طی دهه ۱۹۷۰ با تحقیقات انجام شده توسط اشتن و لی‌بی گسترش یافت (دیگن و آنمن، ۲۰۱۱). توسعه مباحث روانشناختی و تصمیم‌گیری رفتاری، سهم عمده‌ای در ظهور تحقیقات رفتاری در حسابداری داشته است. افزون بر این، گسترش تحقیقات رفتاری در سایر علوم مانند اقتصاد تجربی بر رشد تحقیقات رفتاری حسابداری مؤثر بوده است. هدف عمده این تحقیقات بررسی چگونگی تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری و نیازهای اطلاعاتی آنان است. این تحقیقات علاوه بر بررسی حوزه فنی حسابداری، حوزه‌های روانشناسی و اجتماعی آن را نیز بررسی می‌کند. توجه روزافزون علوم مختلف، خصوصاً حسابداری بر تحقیقات رفتاری، کمبود منابع علمی و نوپای این تحقیقات در کشور بر لزوم توجه به این حوزه از تحقیقات حسابداری تأکید دارد.

از این‌رو در این پژوهش سعی شده است، ابعاد مختلفی نظیر؛ مجلات پیشگام در انتشار مقالات، توزیع فراوانی مقالات منتشرشده، سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های مختلف علمی،

میزان مشارکت علمی محققان، سهم هریک از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، نویسندگان پُر تولید، گرایش‌های موضوعی و زبان مورد استناد در منابع مقالات منتشرشده در حوزه حسابداری رفتاری در ایران شناسایی، بررسی و تحلیل گردد، تا بر این اساس بتوان در مورد مهمترین موضوعاتی که در حال حاضر مورد توجه بوده، نقاط ضعف و کاستی‌ها، همچنین نیازهای پژوهشی مربوط به این حوزه را مورد ارزیابی قرار داد. بنابراین از آنجایی که در ایران تا به حال پژوهشی در مورد علم-سنجی مقالات منتشرشده در حوزه حسابداری رفتاری انجام نشده، انتظار می‌رود یافته‌های حاصل از این پژوهش علاوه بر معرفی این حوزه از علوم، تصویری از فعالیت‌های پژوهشی را در این بخش ترسیم نماید و همچنین موجبات گسترش مبانی نظری را در رشته حسابداری فراهم نموده، بستری برای ایجاد ایده‌های نو در جهت انجام پژوهش‌های جدید در این حوزه به پژوهشگران ارایه نماید.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

۲-۱- حسابداری رفتاری

در گذشته حسابداران صرفاً به اندازه‌گیری دارایی‌ها، تعهدات، درآمدها و هزینه‌ها و مطالعه عملکرد گذشته شرکت‌ها به منظور پیش‌بینی آینده، علاقه‌مند بودند. آنان این واقعیت را که عملکرد گذشته نتیجه رفتار گذشته افراد سازمان و فقط یکی از عواملی است که بر رفتار آینده تأثیر خواهد گذاشت، نادیده می‌گرفتند. همچنین از این موضوع که کنترل مؤثر یک سازمان باید از طریق انگیزش و کنترل رفتار، اهداف و روحیه افراد صورت گیرد، اغماض می‌شد.

حسابداری رفتاری به‌عنوان یکی از گرایش‌های حسابداری به ارتباط بین رفتار انسان و سیستم حسابداری توجه دارد. این شاخه جدید از رشته حسابداری از حدود دهه پنجاه ایجاد و رشدی تدریجی ولی مداوم داشته است. ضرورت توجه به این حوزه، از زمانی آغاز شد که مدیران و حسابداران حرفه‌ای دریافتند، سیستم‌های حسابداری و گزارش‌های مالی تمامی اطلاعات مورد نیاز جهت تصمیم‌گیری را فراهم نمی‌کنند. اطلاعات مکمل اگرچه ضرورتاً ماهیت مالی ندارند ولی به درک تصمیم‌گیرندگان و افزایش محتوای اطلاعاتی صورت‌های مالی کمک می‌نمایند. از این‌رو وارد شدن علوم رفتاری به حوزه حسابداری در بالندگی حرفه اهمیت زیادی داشته و اطلاعات جدیدی را برای حسابداران به ارمغان آورده است. آگاهی از ارتباط بین رفتار افراد و حسابداری، حسابداران را به ابزار جدیدی برای ارزیابی و حل مشکلات واحدهای تجاری تجهیز نموده است.

و مدل اصلاح شده جونز با ۲۱/۹۳٪ در رتبه دوم قرار دارد. بیشترین روش پژوهش بکار گرفته شده، با ۵۹/۱۸٪، روش همبستگی بوده و در ۹۵٪ پژوهش‌های انجام شده، متغیر مدیریت سود با متغیرهای مورد بررسی، دارای رابطه معنی‌دار می‌باشد، که نشان از محتوای اطلاعاتی و اعتبار اندازه‌گیری آن دارد. همچنین یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر مشارکت قابل توجه مراکز علمی در کشورهای آسیای شرقی (۹/۵۷٪) و ایالات متحده و بکارگیری رویکرد مدیریت سود واقعی در پژوهش‌های مورد بررسی، پس از تصویب قانون SOX، در واکنش به رویدادهای اقتصادی مانند بحران‌های مالی شرق آسیا و آمریکا و تصویب قانون SOX، می‌باشد.

نمازی، رجب‌دردی و روستامیمندی (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی و تحلیل محتوای مقاله‌های مرتبط با اخلاق حرفه‌ای حسابداری در ایران پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد؛ تعداد مقاله‌های اخلاق حرفه‌ای حسابداری منتشرشده در نشریه‌های ایرانی تا پایان سال ۱۳۹۴ برابر با ۱۱۰ مقاله است، که علی‌الرغم اهمیت موضوع و مقایسه با حجم سایر مقاله‌های منتشرشده رقم بسیار کوچکی است (در نشریه‌های حسابداری و مالی وزارت علوم تنها ۰/۰۰۵۲۷ و در سایر نشریه‌های حسابداری ۰/۰۱۶۳). در این میان تفاوت معنی‌داری در زمینه‌های محورهای محتوایی مقاله‌های اخلاق حسابداری مشاهده گردید. بدین صورت که "مفاهیم اخلاقی" بیشترین و "اخلاق در حسابداری مدیریت" کمترین تعداد مقاله‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین در بین مقاله‌های منتشرشده در زمینه مفاهیم اخلاقی؛ ۷۱/۴ درصد مربوط به اخلاق هنجاری (کدهای اخلاقی لازم‌الاجرا توسط حسابداران نظیر صداقت، درستکاری و بی‌طرفی) و ۲۸/۶ درصد مربوط به اخلاق کاربردی (چگونگی اجرایی کردن کدهای اخلاقی لازم‌الاجرا توسط حسابداران) بوده است.

مرادی و صفی‌خانی (۱۳۹۵)، در مطالعه‌ای به بررسی پژوهش‌های حسابداری بخش عمومی در ایران و جهت‌گیری تحقیقات آتی پرداختند. نتایج تحقیقات ایشان نشان می‌دهد سهم تحقیقات حسابداری بخش عمومی در ۲۱ نشریه بررسی شده ۳ درصد است. در این بین، نشریه‌های دانش حسابداری و حسابداری سلامت جزء نشریه‌های پیشرو در این زمینه بوده است. قلمرو مکانی بیشتر این تحقیقات، دولت، دانشگاه‌ها و شهرداری‌ها بوده و همچنین در بیش از ۶۰ درصد این تحقیقات از روش پیمایشی استفاده شده است. از دیگر نتایج این پژوهش اینکه، موضوعاتی نظیر حسابداری تعهدی و بودجه‌بندی بیشتر در کانون توجه پژوهشگران قرار گرفته و حوزه‌های حسابداری مالی، گزارشگری، حسابداری مدیریت،

در هرحال مطالعات آدامیک حوزه حسابداری رفتاری عمدتاً، از اوایل دهه پنجاه شروع شده است. این مطالعات را می‌توان در سه گروه کلی به شرح زیر طبقه‌بندی نمود:

تاثیر رفتار افراد بر طراحی، اجرا و استفاده از سیستم حسابداری. این حوزه حسابداری رفتاری به مطالعه نحوه تاثیر نگرش و فلسفه مدیریت بر ماهیت کنترل‌های حسابداری و بخش‌بندی سازمان می‌پردازد. برای مثال مدیری که ریسک‌گریز می‌باشد، نسبت به مدیری که ریسک‌پذیر است، سیستم‌های کنترل مالی متفاوتی می‌طلبد. به این ترتیب ضعف یا شدت کنترل‌های حسابداری بر رفتار افراد تاثیر می‌گذارد.

تاثیر سیستم حسابداری بر رفتار افراد. این حوزه از حسابداری رفتاری به مطالعه تاثیر سیستم حسابداری بر انگیزش، بهره‌وری، تصمیم‌گیری، رضایت شغلی و هماهنگی توجه دارد. برای مثال بودجه‌ای که بر مبنای اهداف بلندپروازانه تهیه می‌شود، این باور را به افراد تلقین خواهد کرد که اهداف بودجه دست نیافتنی بوده و در نتیجه کوششی جهت نیل به آن صورت نخواهد گرفت. عکس آن نیز ممکن است منجر به بی‌دقتی، کم‌کاری و ضایعات در تولید شود.

روش‌های پیش‌بینی رفتار انسانی و استراتژی‌های تغییر آن. در این حوزه توجه اصلی به این موضوع است که چگونه سیستم حسابداری را می‌توان برای تاثیر بر رفتار افراد به کار برد. برای مثال چنین مطالعاتی ممکن است منجر به تشدید یا کاهش کنترل‌های حسابداری، تغییر طرح‌های پاداش و یا تغییر شکل و محتوای گزارش‌های ارزیابی عملکرد و مالی شود.

۲-۲- پیشینه پژوهش

بر اساس بررسی‌های انجام‌شده در ایران، پژوهش مشابهی بدین شکل و به صورت خاص و موردی، در مورد موضوع حسابداری رفتاری انجام نشده است. در ادامه به برخی از پژوهش‌های مرتبط اشاره می‌گردد.

حسینی و غلامی‌جمکرانی (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان تحلیل محتوای پژوهش‌های مدیریت سود، مقالات انتشار یافته مرتبط با مدیریت سود را در ۵ ژورنال برتر حسابداری جهان، در بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش ایشان نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات مدیریت سود، با ۷/۶۵٪، در سال‌های ۲۰۰۶، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰ انتشار یافته است. رویکرد غالب در این مقالات با ۵۹/۷٪، استفاده از روش تعهدی در انجام مدیریت سود بوده است. در میان مراکز علمی مشارکت‌کننده، دانشگاه نیویورک با ۳/۳۴٪، در میان ۱۶۲ مرکز علمی، بیشترین نقش را داشته و مدل جونز (۱۹۹۱)، با ۲۴/۶۰٪ به‌عنوان پرکاربردترین مدل استفاده شده

است، بیش از ۵۰ درصد مقالات منتشرشده در این مجلات خارج از حیطه موضوعی حسابرسی بوده و در ۳۵ درصد مقالات اصلاً به موضوع حسابرسی در ترکیه پرداخته نشده است. علاوه بر این در نوع‌شناسی گرایش‌های تحقیقات مشخص شد که ۶۵ درصد مقالات، توصیفی-تحلیلی و ۳۵ درصد از مقالات پژوهش‌های تجربی بوده است. همچنین در ۵ سال اخیر مقالات توصیفی-تحلیلی بیشتر مورد توجه پژوهشگران قرار داشته است.

آچاکانات، سِنال و آتِش (۲۰۱۴) به تحلیل محتوای مقالات منتشرشده در ارتباط با استانداردهای حسابداری در طی سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۰۴ در کشور ترکیه پرداختند. نتایج این تحقیق که با مطالعه بر روی ۱۶۸ مقاله صورت گرفت نشان داد، بیشتر تحقیقات در ارتباط با تأثیرات عمومی استانداردها و اجرای استانداردهای حسابداری در شرکت‌های کوچک بوده است.

لساژ و وِشتر (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی نوع‌شناسی تحقیقات حسابرسی در آمریکا پرداختند. ایشان چکیده ۳۱۴۳ مقاله حسابرسی چاپ شده در ۲۵ مجله علمی انگلیسی زبان را خلاصه و مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد؛ از سال ۱۹۲۶ تا سال ۱۹۷۷، هر سال کمتر از ۲۰ مقاله حسابرسی در این مجله‌ها منتشرشده و اغلب این مقالات در حوزه‌های فنی و آموزش حسابرسی بوده است. در سال‌های پایانی دهه هفتاد، تعداد این مقالات افزایش و موضوع مقالات به سمت تأکید بر پژوهش‌های رفتاری در حسابرسی و استفاده از روش‌های آماری تغییر جهت داده است. این دو موضوع تا اواخر دهه هشتاد در کانون توجه پژوهشگران قرار داشته است. در اوایل دهه ۱۹۹۰ موضوعات بر مسائل اقتصادی حسابرسی، از جمله بازار حسابرسی، قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی، طرح دعوی علیه حسابرسان، حاکمیت شرکتی، مدیریت سود و مسائل مختص به حسابرسی بین‌المللی متمرکز و تا سال ۲۰۰۲، حجم مقالات حسابرسی به حدود ۱۶۰ مقاله در سال افزایش یافته است.

گودار (۲۰۱۰) در مطالعه‌ای به بررسی ۱۸۸ مقاله حسابداری بخش عمومی از ۹ نشریه معتبر دنیا در طی سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷ پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد؛ از کل مقالات بررسی شده، ۳۸ درصد به آمریکا و ۲۳ درصد به کشور انگلستان اختصاص داشته است که گویای توسعه و پیشرفت این دو کشور در حوزه حسابداری بخش عمومی است. علاوه بر این، تحقیقات منتشرشده در آمریکا، با روش‌های کمی اثباتی به تجزیه و تحلیل‌های کمی موضوعاتی نظیر سرمایه مالی، بودجه-بندی و پیش‌بینی درآمدها پرداخته‌اند، در حالی که در

بودجه‌بندی، حسابرسی مالی و عملکرد، پاسخگویی و مدیریت مالی به ترتیب بیشتر مستعد تحقیق تشخیص داده شده است. ساعی، لاری دشت‌بیاض و فاتح‌گوش (۱۳۹۴)، به بررسی و تحلیل محتوای تحقیقات علمی پژوهشی حسابرسی در دو دهه اخیر پرداختند. در این مطالعه با استفاده از روش تجزیه و تحلیل محتوا، به نوع‌شناسی گرایش‌های تحقیقات حسابرسی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۷۸ پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، تعداد و تنوع مقالات چاپ شده در هفت زمینه حرفه، گزارش حسابرسی و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، ارتباط حسابررس-مشری، حاکمیت شرکتی، بازار حسابرسی، روش‌های حسابرسی و خطر تقلب و ریسک حسابرسی، نسبت به زمینه‌های دیگر بیشتر بوده است. اما در سه زمینه قرارداد حسابررس-صاحبکار، مسئولیت و دادخواهی و نمونه‌گیری حسابرسی، پژوهشی به چاپ نرسیده است که یکی از دلایل احتمالی آن را می‌توان در دسترس نبودن اطلاعات، شامل اطلاعات قراردادهای حسابررس، اطلاعات مختص به دعوی حقوقی علیه حسابرسان و پرونده‌های حسابرسی دانست. علاوه بر این، در شش زمینه مقررات بین‌المللی، خدمات غیر حسابرسی، دیدگاه تداوم فعالیت، حسابرسی مالیاتی، آموزش و قضاوت حسابررس، تحقیقات محدودی به چشم می‌خورد که از تنوع خاصی برخوردار نیست.

ایپاستولو، دُرمنی، حسِنل و رِبِل (۲۰۱۷)، در پژوهشی به بررسی و تحلیل محتوای ۱۰۸ مقاله منتشرشده در شش نشریه بین‌المللی آموزش حسابداری در سال ۲۰۱۶ و مقایسه آن‌ها با مقالات منتشر شده در طی سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۴ در همین نشریات پرداختند. در این مطالعه، مقالات در پنج بخش برنامه درسی و آموزش، آموزش محتوا، تکنولوژی آموزشی، دانشجویان و دانشکده‌های حسابداری مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان داد؛ بیشترین کاهش در تعداد مقالات، با تولید ۱۳ درصد از کل مقالات در بخش آموزش محتوا و بیشترین افزایش نیز مربوط به موضوع دانشجویان با تولید ۳۳ درصد از کل مقالات بوده است. مقالات مرتبط با برنامه درسی و آموزش ۲۶ درصد و تکنولوژی آموزشی نیز ۱۲ درصد از کل تولیدات را به خود اختصاص داده‌اند که در این زمینه نسبت به سال‌های مورد مقایسه تفاوت چندانی مشاهده نگردیده است. مقالات مرتبط با دانشکده‌های حسابداری نیز با ۱۶ درصد از کل مقالات آموزش حسابداری، نسبت به سال ۲۰۱۵ با کاهش ۸ درصدی و نسبت به سال ۲۰۱۴ با افزایش ۱ درصدی روبرو بوده است.

نتایج تحقیقات ارسریم (۲۰۱۶) که به بررسی و تحلیل محتوای مجلات حسابرسی در ترکیه پرداخته است حاکی

- ۷) گرایش‌های موضوعی مقالات حسابداری رفتاری چگونه می‌باشد؟
 ۸) زبان مورد استناد در منابع مقالات حسابداری رفتاری چگونه است؟

۳- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی بوده و با استفاده از روش تحلیل محتوا صورت گرفته است. تحلیل محتوا روش استاندارد است که برای شناسایی ویژگی‌های اطلاعات ثبت شده، نظیر؛ کتاب‌ها، مجلات، وب‌سایت‌ها و آثار ادبی بکار می‌رود و به مدیریت یک سازمان در سنجش علمی، شناسایی مشکلات، طبقه‌بندی داده‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها و بررسی و مطالعه رفتارهای سازمانی کمک می‌کند. همچنین پژوهشگر را قادر می‌سازد تا حجم زیادی از اطلاعات را به آسانی به صورت سازمان یافته درآورد. بدین ترتیب در این پژوهش، با استفاده از شیوه‌ب سایت کلیه مجلات علمی پژوهشی رشته حسابداری، مقالات مرتبط با حسابداری رفتاری مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از سیاهه‌وارسی محقق ساخته استفاده شد. کلیه اطلاعات مجلات اعم از سال، دوره، شماره و اطلاعات کتاب‌شناختی مقاله شامل؛ مشخصات پدیدآورنده(ها)، رتبه علمی و وابستگی سازمانی آن‌ها، عنوان مقاله و کلیدواژه‌ها در سیاهه‌وارسی وارد و اطلاعات بدست آمده با استفاده از نرم افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. محدوده زمانی تحقیق از ابتدای انتشار این مجلات تا ابتدای سال ۱۳۹۶ می‌باشد.

۴- یافته‌های پژوهش

سؤال اول به بررسی مجلات علمی پژوهشی پیشگام در تولید مقالات حسابداری رفتاری در ایران اختصاص یافته است که جدول شماره ۱ توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

تحقیقات سایر کشورها، رویکرد توصیفی و تفسیری در پیش- گرفته شده و به موضوعاتی نظیر پاسخگویی و حسابرسی اهمیت بیشتری داده شده است. همچنین در بررسی روند تحقیقات مشخص شد، تحقیقاتی که مبنای تئوریک ندارند، نسبت به گذشته به شدت کاهش داشته است.

جمع‌بندی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد، تحقیقات مرتبط در سال‌های اخیر، اغلب از چارچوب معینی برای طبقه‌بندی مقالات بهره برده‌اند و به کمک آن به تحلیل محتوای مطالعات پرداخته‌اند. در این چارچوب، تحقیقات بر اساس معیارهای مختلفی دسته‌بندی شده‌اند که عبارت‌اند از: مجلات پیشگام، توزیع فراوانی مقالات، سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی، میزان مشارکت علمی محققان، سهم هریک از دانشگاه‌ها، نویسندگان پُر تولید و گرایش موضوعی مقالات. در این پژوهش علاوه بر موارد فوق با توجه به اهمیت استنادات مقالات، زبان مورد استناد در منابع نیز به این طبقه‌بندی اضافه و از این رویکرد و طبقه‌بندی در تحلیل محتوای مقالات استفاده گردید.

بدین ترتیب با توجه به مطالب ذکر شده، سؤال‌های پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شوند:

- ۱) مجلات پیشگام در تولید مقالات حسابداری رفتاری در ایران کدام مجلات هستند؟
- ۲) توزیع فراوانی مقالات حسابداری رفتاری منتشر شده در طول این سال‌ها چگونه بوده است؟
- ۳) سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی در تولید مقالات حسابداری رفتاری چقدر بوده است؟
- ۴) سهم هریک از دانشگاه‌های کشور در تولید مقالات حسابداری رفتاری چقدر بوده است؟
- ۵) میزان مشارکت علمی محققان در تولید مقالات حسابداری رفتاری چگونه می‌باشد؟
- ۶) نویسندگان پُر تولید مقالات حوزه حسابداری رفتاری چه کسانی هستند؟

جدول ۱- مجلات پیشگام در تولید مقالات حسابداری رفتاری در ایران

ردیف	نام نشریه	تعداد مقالات	سهم نشریه از کل مقالات
۱	حسابداری مدیریت	۲۹	۱۲/۹٪
۲	بررسی‌های حسابداری و حسابرسی	۲۷	۱۲٪
۳	پژوهش‌های تجربی حسابداری	۲۱	۹/۳٪
۴	دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت	۲۰	۸/۹٪
۵	دانش حسابرسی	۱۸	۸٪
۶	حسابداری سلامت	۱۸	۸٪
۷	پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی	۱۷	۷/۵٪
۸	مطالعات تجربی حسابداری مالی	۱۳	۵/۸٪

ردیف	نام نشریه	تعداد مقالات	سهم نشریه از کل مقالات
۹	تحقیقات حسابداری و حسابرسی	۱۱	٪۴/۹
۱۰	حسابداری ارزشی و رفتاری	۱۰	٪۴/۴
۱۱	حسابداری مالی	۱۰	٪۴/۴
۱۲	پژوهش‌های حسابداری مالی	۷	٪۳/۱
۱۳	پیشرفت‌های حسابداری	۷	٪۳/۱
۱۴	دانش حسابداری	۷	٪۳/۱
۱۵	دانش حسابداری مالی	۵	٪۲/۲
۱۶	حسابداری دولتی	۴	٪۱/۸
۱۷	حسابداری مالی و مدیریتی (انگلیسی)	۱	٪۰/۴
۱۸	پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی	۰	٪۰
	مجموع	۲۲۵	٪۱۰۰

فصلنامه پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، علی‌الرغم گذشت بیش از پنج سال از تاریخ انتشار آن، حتی یک مقاله نیز در این زمینه نداشته است.

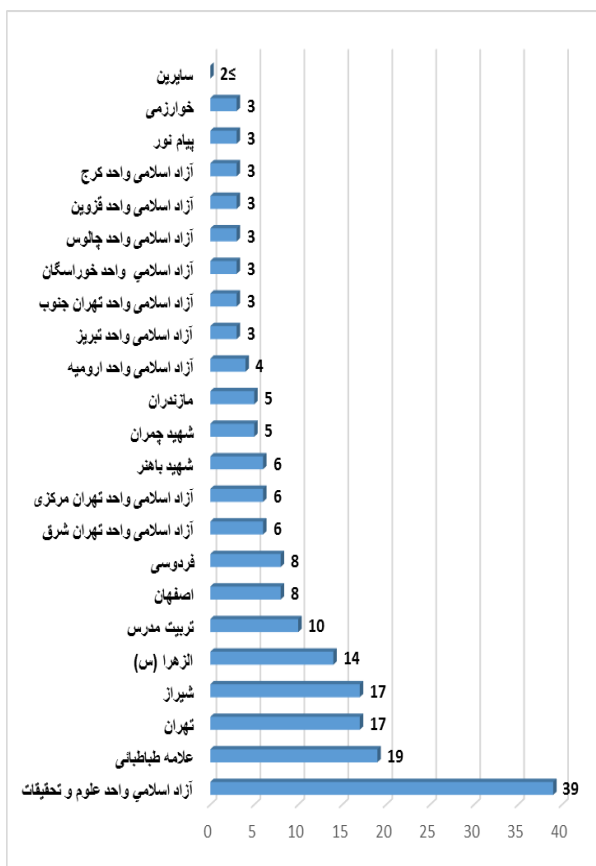
پرسش دوم به بررسی توزیع فراوانی مقالات حسابداری رفتاری منتشرشده در مجلات علمی پژوهشی حسابداری در طول دوره تحقیق اختصاص یافته است که جدول شماره ۲ توزیع فراوانی آن‌ها را نمایش می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های جدول شماره ۱ نشان می‌دهد؛ فصلنامه حسابداری مدیریت با ۲۹ عنوان و ۱۲/۹ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشر شده را در حوزه حسابداری رفتاری به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی با ۲۷ عنوان و ۱۲ درصد و فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری با ۲۱ عنوان و ۹/۳ درصد قرار دارند. این در حالی است که

جدول ۲- توزیع فراوانی مقالات منتشرشده در طول دوره پژوهش

ردیف	سال	فراوانی	درصد
۱	۱۳۹۵	۵۵	٪۲۴/۴
۲	۱۳۹۴	۳۶	٪۱۶
۳	۱۳۹۳	۲۷	٪۱۲
۴	۱۳۹۲	۲۳	٪۱۰/۲
۵	۱۳۹۱	۱۸	٪۸
۶	۱۳۹۰	۱۵	٪۶/۷
۷	۱۳۸۹	۱۰	٪۴/۴
۸	۱۳۸۸	۱۲	٪۳/۵
۹	۱۳۸۷	۳	٪۱/۳
۱۰	۱۳۸۶	۳	٪۱/۳
۱۱	۱۳۸۵	۲	٪۰/۹
۱۲	۱۳۸۴	۵	٪۲/۲
۱۳	۱۳۸۳	۲	٪۰/۹
۱۴	۱۳۸۲	۶	٪۲/۷
۱۵	۱۳۸۱	۱	٪۰/۴
۱۶	۱۳۷۷	۱	٪۰/۴
۱۷	۱۳۷۴	۲	٪۰/۹
۱۸	۱۳۷۳	۱	٪۰/۴
۱۹	۱۳۷۲	۳	٪۱/۳
	مجموع	۲۲۵	٪۱۰۰

منتشرشده در مجلات علمی پژوهشی حسابداری اختصاص یافته است که نمودار شماره ۱ سهم هرکدام از آن‌ها را نمایش می‌دهد.

نمودار ۱- میزان مشارکت دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی در تولید مقالات

همان‌طور که نمودار شماره ۱ نشان می‌دهد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با ۳۹ مقاله در رتبه اول، دانشگاه علامه طباطبائی با ۱۹ مقاله در رتبه دوم و دانشگاه‌های تهران و شیراز با ۱۷ مقاله در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. به‌طور کلی از ۲۲۵ مقاله چاپ شده در موضوع حسابداری رفتاری تقریباً ۴۰ درصد مقالات مربوط به این چهار دانشگاه می‌باشد. نقطه قابل توجه دیگر در این نمودار اینکه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با فاصله دو سه برابری از سایر دانشگاه‌ها در رتبه اول قرار گرفته است.

سؤال پنجم به بررسی میزان مشارکت علمی محققان در انتشار مقالات حسابداری رفتاری در مجلات علمی پژوهشی حسابداری اختصاص یافته است که نمودار شماره ۲ سهم هرکدام از آن‌ها را نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد؛ سال ۱۳۹۵ با ۵۵ عنوان و ۲۴/۴ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشر شده حسابداری رفتاری در ایران را به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، سال ۱۳۹۴ با ۳۶ عنوان و ۱۶ درصد و سال ۱۳۹۳ با ۲۷ عنوان و ۱۲ درصد قرار دارند. لازم به توضیح است که در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ هیچ مقاله‌ای در این زمینه به چاپ نرسیده است. علاوه بر این، دقت در ارقام جدول نشان می‌دهد که از سال ۱۳۸۸ تا ابتدای سال ۱۳۹۶ انتشار مقالات مرتبط شیب تندتری به خود گرفته است، به‌طوری که ۱۹۶ عنوان مقاله، یعنی تقریباً ۸۷ درصد مقالات در طی این سال‌ها به چاپ رسیده است.

سؤال سوم به تعیین سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی اعم از کارشناسان ارشد، دانشجویان دکتری، استادیاران، دانشیاران و استادان در انتشار مقالات حسابداری رفتاری در مجلات علمی پژوهشی حسابداری اختصاص یافته است که جدول شماره ۳ سهم هر گروه را نشان می‌دهد.

جدول ۳- توزیع فراوانی نویسندگان مقالات بر اساس سطح و مرتبه علمی

ردیف	سطح تحصیلی و مرتبه علمی	فراوانی	درصد
۱	استادیار	۱۸۰	۳۳/۹٪
۲	کارشناسی ارشد	۱۶۲	۳۰/۵٪
۴	دانشجوی دکتری	۷۸	۱۴/۷٪
۳	دانشیار	۷۶	۱۴/۳٪
۵	استاد	۳۵	۶/۶٪
مجموع		۵۳۱	۱۰۰٪

همان‌طور که داده‌های جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، از مجموع ۵۳۱ محقق مشارکت کننده در انتشار مقالات، به‌ترتیب؛ ۱۸۰ نفر (۳۳/۹ درصد) استادیار، ۱۶۲ نفر (۳۰/۵ درصد) کارشناس ارشد، ۷۸ نفر (۱۴/۷ درصد) دانشجوی دکتری، ۷۶ نفر (۱۴/۳ درصد) دانشیار و ۳۵ نفر (۶/۶ درصد) استاد بوده‌اند. بنابراین داده‌های جدول حاکی از آن است که از بین اعضای هیأت علمی، استادیاران در رتبه اول، دانشیاران در رتبه دوم و استادان در رتبه سوم قرار دارند. نکته جالب توجه در این بخش، فاصله خیلی زیاد بین تعداد مقالات استادیاران نسبت به دانشیاران و استادان می‌باشد.

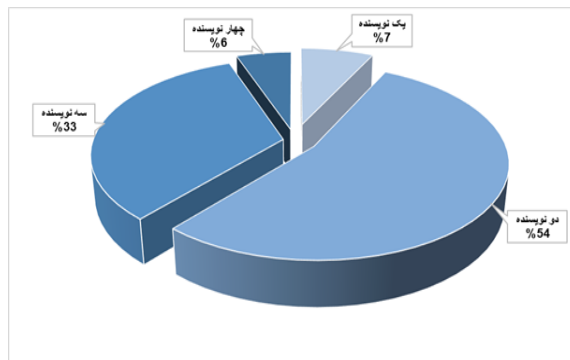
پرسش چهارم به بررسی نقش هر کدام از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی در تولید مقالات حسابداری رفتاری

سوم قرار گرفته‌اند. بطور کلی سیزده پژوهشگر اول این حوزه با انتشار ۸۵ مقاله، نزدیک به ۳۸ درصد از کل مقالات منتشر شده را به خود اختصاص داده‌اند.

سؤال هفتم به بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات حسابداری رفتاری منتشرشده در مجلات علمی پژوهشی حسابداری اختصاص یافته است. بامبر (۱۹۹۳) تحقیقات حسابداری رفتاری را در پنج حوزه حسابرسی، حسابداری مالی، حسابداری مدیریت، مالیات و سیستم‌های اطلاعاتی طبقه‌بندی و مورد بررسی قرار داده است. در تحقیقات بعدی حوزه‌های حسابداری دولتی و حرفه حسابداری نیز به این طبقه‌بندی اضافه شد. در این مقاله با اضافه نمودن پژوهش‌های رفتاری مرتبط با حرفه حسابرسی، پژوهش‌ها در هفت حوزه حسابداری مالی، حسابرسی، حسابداری مدیریت، حرفه حسابداری، حسابداری دولتی، حرفه حسابرسی، سیستم‌های اطلاعاتی و مالیات طبقه‌بندی و مورد مطالعه قرار گرفت. نمودار شماره ۴ توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های نمودار شماره ۴ نشان می‌دهد، بیش از ۳۰ درصد از آثار منتشرشده در حوزه حسابداری مالی بوده و حسابرسی با ۲۷/۱ درصد و حسابداری مدیریت با ۱۳/۸ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

پرسش هشتم به بررسی زبان مورد استناد در منابع مقالات حسابداری رفتاری در مجلات علمی پژوهشی حسابداری می‌پردازد که نمودار شماره ۵ توزیع فراوانی آن‌ها را نمایش می‌دهد.

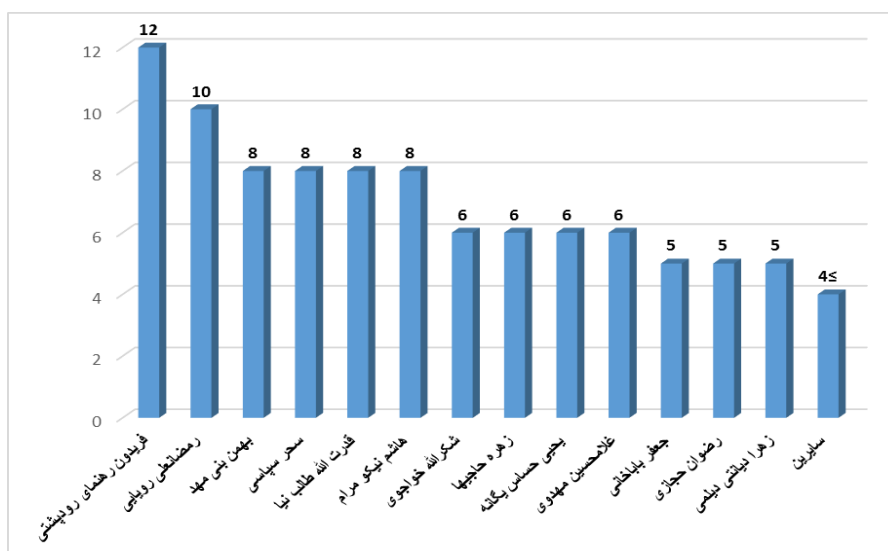

نمودار ۲- میزان مشارکت علمی نویسندگان در انتشار مقالات

همان‌طور که در نمودار شماره ۲ قابل مشاهده است، ۵۴ درصد از مقالات توسط دو نویسنده، ۳۳ درصد با سه نویسنده و ۶ درصد نیز با همکاری چهار نویسنده نوشته شده‌اند و تنها ۷ درصد از مقالات تک نویسنده‌ای بوده است. به عبارت دیگر، ۹۳ درصد آثار با مشارکت گروهی نوشته شده‌اند و سهم آثار انفرادی تنها ۷ درصد می‌باشد.

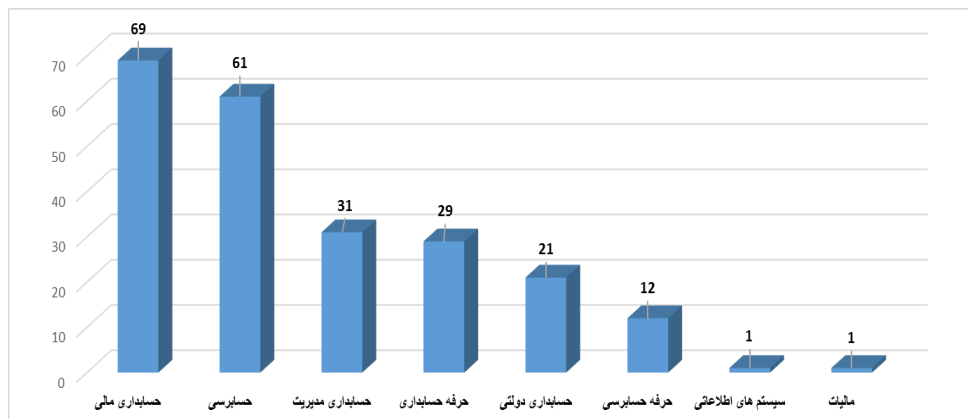
پرسش ششم به تعیین سهم هریک از نویسندگان پُرکار در انتشار مقالات حسابداری رفتاری در مجلات علمی پژوهشی حسابداری اختصاص یافته است که نمودار شماره ۳ سهم هرکدام از آن‌ها را نمایش می‌دهد.

همان‌طور که در نمودار شماره ۳ نمایان است، فریدون رهنمای‌رودپشتی با انتشار ۱۲ مقاله در رتبه اول، رمضانعلی رویایی با ۱۰ مقاله در رتبه دوم و بهمن بنی‌مهرا، سحر سپاسی و قدرت‌الله طالب‌نیا با ۸ مقاله، در رتبه ۳ قرار دارند. سایر نویسندگان با ۶ تا ۴ مقاله در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

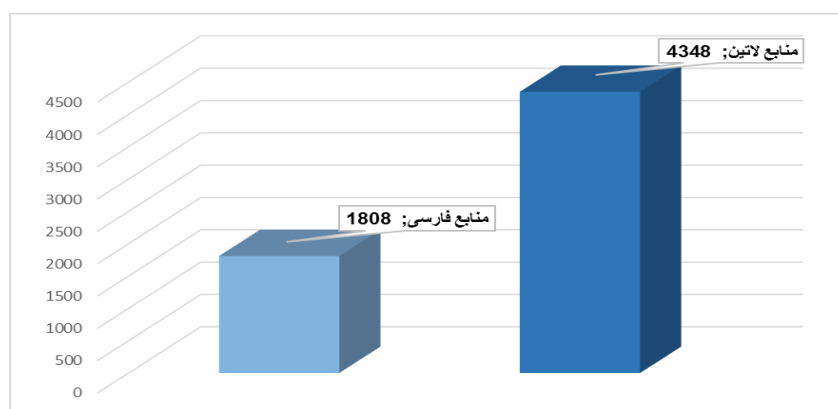

نمودار ۳- رتبه‌بندی نویسندگان تولیدات علمی حوزه حسابداری رفتاری

نمودار ۴- توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات

نمودار ۵- میزان استنادات مقالات براساس زبان مورد استناد

پژوهشی حسابداری ایران، شناسایی، بررسی و مورد تجزیه تحلیل علمی قرار گیرد تا بر این اساس بتوان در مورد مهمترین موضوعاتی که در حال حاضر مورد توجه بوده، نقاط ضعف و کاستی‌ها و همچنین نیازهای پژوهشی مربوط به این حوزه را مورد ارزیابی قرار داد. انتظار می‌رود محتوای اطلاعاتی این مقاله علاوه بر معرفی این حوزه از علوم، تصویری روشن از فعالیت‌های پژوهشی مرتبط در این زمینه را نشان دهد. از سوی دیگر موجبات گسترش مبانی نظری را در رشته حسابداری فراهم نموده، بستری برای ایجاد ایده‌های نو در جهت انجام پژوهش‌های جدید به پژوهشگران آرایه نماید.

بررسی وضعیت مجلات علمی پژوهشی پیشگام در تولید مقالات حسابداری رفتاری در ایران نشان داد که از ۲۲۵ عنوان مقاله منتشر شده در این زمینه، فصلنامه حسابداری مدیریت با ۲۹ عنوان و ۱۲/۹ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشر شده در این حوزه را به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابداری با ۲۷ عنوان و ۱۲ درصد و فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری با ۲۱ عنوان و ۹/۳ درصد قرار دارند. این در حالی

همان‌طور که در نمودار شماره ۵ قابل مشاهده است، در کلیه مقالات حسابداری رفتاری مورد مطالعه، استناد به مقالات لاتین نسبت به مقالات فارسی پیشی داشته است، به طوری که از مجموع ۶۱۵۶ منبع مورد استناد در کل مقالات، تقریباً ۷۰ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۳۰ درصد به زبان فارسی بوده است. در مجموع می‌توان گفت، زبان انگلیسی، زبان غالب مورد استناد در مقالات حسابداری رفتاری منتشر شده در ایران بوده است.

۵- نتیجه‌گیری و بحث

پژوهشگران همه‌ساله تحقیقات زیادی را در حوزه‌های مختلف انجام می‌دهند و یافته‌های پژوهش خود را در قالب مقالات علمی پژوهشی در نشریات، کنفرانس‌ها و همایش‌های داخلی و خارجی عرضه می‌کنند. این مقالات بازنمونی از تلاش‌های علمی این پژوهشگران و منبع مفید و ارزشمند اطلاعاتی هستند و می‌توانند مبنایی برای تحلیل‌های علمی و عملکردی باشند. در این پژوهش سعی شده است محتوای اطلاعاتی مقالات حسابداری رفتاری منتشر شده در مجلات علمی

است که فصلنامه پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی که توسط سازمان حسابرسی منتشر می‌شود، علی‌الرغم گذشت بیش از پنج سال از تاریخ انتشار آن، حتی یک مقاله نیز در این زمینه نداشته است. در نقطه مقابل آن، فصلنامه حسابداری سلامت قرار دارد. این فصلنامه که زیر نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی منتشر می‌شود با ۱۸ عنوان مقاله، ۸ درصد از کل مقالات منتشرشده در این حوزه را به خود اختصاص داده است. از سوی دیگر، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری که به صورت تخصصی مقالات مرتبط با این حوزه را منتشر می‌کند و از تاریخ انتشار آن کمتر از دو سال می‌گذرد، با انتشار ۱۰ مقاله و قرار گرفتن در رتبه دهم نقش موثری در توسعه حسابداری رفتاری در ایران داشته است.

بررسی تعداد مقالات منتشرشده در طول سال‌های مورد مطالعه نشان داد؛ سال ۱۳۹۵ با ۵۵ عنوان و ۲۴/۴ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده حسابداری رفتاری را در ایران به خود اختصاص داده است. در دهه‌های بعدی، سال ۱۳۹۴ با ۳۶ عنوان و ۱۶ درصد و سال ۱۳۹۳ با ۲۷ عنوان و ۱۲ درصد قرار دارند. کمترین تعداد مقالات چاپ شده، مربوط به سال‌های ۱۳۷۳، ۱۳۷۷، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۵ با تنها یک عنوان و ۰/۴ درصد از کل مقالات می‌باشد. این در حالی است که در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ هیچ مقاله‌ای در این زمینه به چاپ نرسیده است. علاوه بر این، دقت در ارقام جدول نشان می‌دهد که از سال ۱۳۸۸ تا ابتدای سال ۱۳۹۶ انتشار مقالات مرتبط شیب تندتری به خود گرفته است، به طوری که ۱۹۶ عنوان مقاله، یعنی تقریباً ۸۷ درصد مقالات در طی این سال‌ها به چاپ رسیده است.

یافته‌های مربوط به سهم هر یک از سطوح و مرتبه‌های علمی مختلف در تولید مقالات حاکی است؛ استادیاران با مشارکت در انتشار ۳۳/۹ درصد از مقالات در رتبه اول، کارشناسان ارشد با مشارکت در انتشار ۳۰/۵ درصد مقالات در رتبه دوم و دانشجویان دکتری با مشارکت در انتشار ۱۴/۷ درصد از مقالات در رتبه سوم قرار دارند. از دلایل مشارکت بالای کارشناسان ارشد در انتشار مقالات این حوزه می‌توان به تعداد زیاد ورودی آن‌ها به این مقطع تحصیلی در سال‌های اخیر اشاره نمود. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش گرامی راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) که به بررسی محتوای مجلات حسابداری و مالی در ایران پرداخته بودند، به نحوی همخوانی دارد، چرا که آنها نیز گزارش نموده بودند؛ استادیاران در مقایسه با سایر مرتبه‌های علمی، بیشترین تعداد تولیدات مقالات را در حوزه حسابداری و مالی بر عهده داشته‌اند.

در بررسی سهم هر کدام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی در انتشار مقالات این حوزه، یافته‌ها نشان داد که دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با ۳۹ مقاله در رتبه اول، دانشگاه علامه طباطبائی با ۱۹ مقاله در رتبه دوم و دانشگاه‌های تهران و شیراز هر کدام با ۱۷ مقاله در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. نکته قابل توجه در این زمینه اینکه؛ از ۲۲۵ مقاله چاپ شده در زمینه حسابداری رفتاری، ۹۴ مقاله یعنی نزدیک به ۴۲ درصد، توسط واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی تولید شده است. بنابراین، دقیقاً به همین دلیل است پژوهشگران اصلی حوزه حسابداری رفتاری در ایران از اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی هستند. البته پیش‌تاز بودن دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در حضور دانشگاه‌هایی مانند؛ تهران و علامه طباطبائی با توجه به عمر این دانشگاه‌ها، قدمت رشته حسابداری در آن‌ها و همچنین انتشار مجلات قدیمی حوزه حسابداری در این دانشگاه‌ها دور از انتظار بوده است. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های گرامی راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) هم‌خوانی کمتری دارد به طوری که یافته‌های پژوهش ایشان حاکی از این بود که دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه تهران و دانشگاه الزهرا (س) به ترتیب سه دانشگاه برتر تولید مقالات حسابداری و مالی در ایران هستند ولی در این پژوهش، البته در حوزه پژوهش‌های مرتبط با حسابداری رفتاری، مشاهده گردید که دانشگاه تهران و دانشگاه الزهرا (س) جای خود را به دانشگاه‌های علامه طباطبائی و شیراز داده‌اند.

بررسی میزان مشارکت افراد در انتشار مقاله بصورت کار گروهی، نشان داد که فقط ۷ درصد آثار دارای یک نفر نویسنده بودند و ۹۳ درصد حاصل کار گروهی بوده است. از این رو می‌توان نتیجه گرفت که متخصصین این حوزه از رشته حسابداری گرایش زیادی به همکاری علمی و تألیف مشترک دارند. این بخش از یافته‌های پژوهش، با یافته‌های گرامی راد، محمدی و سرلک، (۱۳۹۳) هم‌خوانی دارد. ایشان نیز در گزارش‌های خود میزان آثار تک نویسنده‌ای را در مقایسه با آثار دو یا سه نویسنده‌ای در مقالات حسابداری و مالی اندک گزارش نموده‌اند.

بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات حسابداری رفتاری نشان داد که بیشترین تعداد مقالات، مربوط به حوزه حسابداری مالی است و حوزه‌های حسابرسی و حسابداری مدیریت در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین موضوع سیستم‌های اطلاعاتی و مالیات هر کدام با یک مقاله کمترین میزان مقالات منتشرشده را به خود اختصاص داده است. نتایج این بخش از پژوهش با بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه علم‌سنجی

- تحقیقات آتی. فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۳(۴)، ۵۷۴-۵۴۷.
- * ساعی، محمد جواد؛ لاری دشت بیاض، محمود و فاتح گوش، حسین (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل محتوای تحقیقات علمی پژوهشی حسابرسی در دو دهه اخیر. فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲(۲)، ۲۲۰-۲۰۳.
- * Akçakanat, Ö. Senal, S. & Ateş, B, A. (2013). Evaluation of the work of Turkish accounting standards with regard to the content analysis (2004-2011). *International Journal of Alanya Faculty of Business*, 5(3): 1-8.
- * Apostolou, B. Dorminey, J.W. Hassell, J.M. & Rebele, J. E. (2017). Accounting education literature review (2016). *Journal of Accounting Education*, article in press.
- * Bamber, E. M. (1993). Opportunities In Behavioral Accounting Research. *Behavioral Research in Accounting*, Vol. 5, 1-29.
- * Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*, New York, McGraw-Hill, pp. 490.
- * Erserim, A. (2016). A review of audit literature in Turkey. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53(611): 29-38.
- * Godard, A. (2010). Contemporary public sector accounting research: An international comparison of journal papers. *The British Accounting Review*, 42(2): 75-87.
- * Lesage, C. & Wechtler, H. (2012). An Inductive Typology of Auditing Research. *Contemporary Accounting Research*, 29(2): 487-504

موضوعات مختلف حسابداری همخوانی دارد. به نظر می‌رسد دلیل انتخاب زیاد موضوعات حسابداری مالی رفتاری توسط پژوهشگران ناشی از تنوع موضوعی در این حوزه، تقاضای اطلاعاتی از سوی استفاده‌کنندگان اطلاعات، گوناگونی روش‌ها و همچنین سهولت دسترسی به داده‌ها در این بخش باشد. از سوی دیگر، دلیل توجه کم‌تر محققان به حسابداری رفتاری در بخش‌های سیستم‌های اطلاعاتی و مالیات، با توجه به قرار گرفتن پژوهش‌های مرتبط با این بخش‌ها در رتبه‌های انتهایی جدول تعداد مقالات منتشرشده، مربوط به ناشناخته بودن این بخش‌ها برای پژوهشگران رشته حسابداری به‌طور کلی باشد، علت نیز احتمالاً برمی‌گردد به تعداد اندک واحدهای درسی این حوزه‌ها نسبت به سایر دروس در سیستم آموزش حسابداری ایران.

ارزیابی استنادات مقالات نشان می‌دهد؛ بیشتر پژوهشگران حوزه حسابداری رفتاری در ایران به منابع لاتین استناد نموده‌اند تا به منابع فارسی. احتمالاً دلیل این امر، عدم تولید مقالات علمی پژوهشی بکر و اصیل در این حوزه توسط پژوهشگران ایرانی بوده باشد که لازم است دست‌اندرکاران این حوزه با اتخاذ تدابیری، از جمله تشویق و ترغیب پژوهشگران جوان، راه را برای انتشار مقالات بکر و جدید باز نمایند. یکی دیگر از دلایل می‌تواند مربوط به نسبتاً جدید بودن این شاخه از رشته حسابداری باشد. با توجه به اینکه در ایران و بخصوص در مورد مجلات حسابداری، پژوهشی در رابطه با نوع استنادات مقالات صورت نگرفته است، به نظر می‌رسد بتوان نتایج این بخش را به کل مقالات حسابداری تعمیم داد.

فهرست منابع

- * حسینی، نیره‌سادات و غلامی‌جمکرانی، رضا (۱۳۹۶). تحلیل محتوای پژوهش‌های مدیریت سود. فصلنامه حسابداری مدیریت، ۱۰(۳۵): ۱۰۵-۹۱.
- * گرامی‌راد، فاطمه؛ محمدی، مهدی و سرلک، نرگس (۱۳۹۳). تحلیل محتوای مقاله‌های مجلات علمی پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۷. فصلنامه حسابداری مدیریت، ۷(۲۳): ۱۲۲-۱۰۵.
- * نمازی، محمد؛ رجب‌دوری، حسین و روستامیمندی، اعظم (۱۳۹۶). بررسی تعداد و تحلیل محتوای مقاله‌های مرتبط با اخلاق حرفه‌ای حسابداری در ایران. دو فصلنامه پیشرفت‌های حسابداری، ۱۹(۱): ۲۲۶-۱۹۲.
- * مرادی، محمد و صفی‌خانی، رضا (۱۳۹۵). تحلیل پژوهش‌های حسابداری بخش عمومی در ایران و جهت‌گیری